

Marie Sæhl

Tidligere på året slog tænketanken Kraka fast, at det danske landbrug samlet set får 12 milliarder kroner i støtte om året.

Det var, før den grønne trepartsaftale kom på bordet.

Tager man den med i regnestykket, forventes beløbet at stige betragteligt. Det viser en ny beregning fra den grønne tænketank Concito, der anslår, at samfundsbetalingen til landbruget i 2030 vil runde 16,3 milliarder kroner om året, når de beløb, der ifølge aftalen skal bruges på at omlægge areal og støtte skovrejsning og pyrolyse, tælles med.

»Vi bruger allerede et stort beløb på at fastholde den nuværende landbrugsproduktion, og samtidig lægger vi så op til at bruge milliarder på at få landmændene til at skrue ned for produktionen,« siger Torsten Hasforth, cheføkonom i Concito. »Forurener betaler-princippet er i hvert fald ikke det, vi respekterer her. Vores tilgang lige nu er mere en hyldest til den private ejendomsret. Også selv om den private ejendomsret bliver håndhævet på en måde, som ikke giver mening for os som samfund, fordi den for eksempel lægger beslag på arealer, som vi gerne vil bruge til natur og giver anledning til en for stor udledning af kvælstof.«

Krakas seniorøkonom Andreas Lund Jørgensen har gennemgået Concitos regnestykke, som han synes giver et fair bud på, hvor mange penge vi som samfund kommer til at bruge på landbruget. Det er kort sagt for mange.

»Der er noget grundlæggende absurd i at gøre det på den måde. Jo mere vi betaler dem for at producere, desto dyrere bliver det at betale dem for at lade være med at producere på de steder, hvor vi skal tage hensyn til drikkevand, vandmiljøet eller biodiversitet,« siger Andreas Lund Jørgensen.

I Concitos regnestykke udgør EU-støtten det største beløb på omkring 8,3 milliarder kroner årligt til erhvervet, som i dag beskæftiger to procent af arbejdsstyrken og optager 60 procent af det danske areal.

Støtten fra EU gives i Danmark fortrinsvis som støtte for hver hektar, landmanden ejer, og som med økonomernes ord er med til at holde jordpriserne kunstigt oppe, hvilket gør det dyrere for samfundet at købe jorden fri til andre formål.

Et mindre beløb på 1,6 milliarder kroner årligt går til forskning, som i dag primært bruges på at understøtte og optimere den nuværende animalske produktion, som eksperter er bredt enige om skal mindskes for at nå de grønne mål. Og til slut får landbruget en række erhvervs- og skattefordele, som ifølge Concitos regnestykke koster statskassen to milliarder kroner årligt.

Det gælder blandt andet en særregel som bondegårdsreglen, der betyder, at landbrugsjorden skatteteknisk bliver værdisat kunstigt lavt og dermed også beskattes mindre. Reglen, som de økonomiske vismænd for nylig har foreslået sløjfet, gav god mening i 1916, da den blev indført, og samfundet gerne ville have mere landbrugsjord for at sikre rigeligt mad, men i dag – påpeger økonomerne – virker den kontraproduktivt, når samfundsønsket er at mindske landbrugsarealet for at sikre vores naturgrundlag.

»En regel som den betyder, at det bliver mere favorabelt at bruge jorden til landbrugsjord i stedet for andre formål, som vi egentlig hellere vil have. For når skatten på jorden er lavere, når den bliver brugt til landbrugsjord i stedet for for eksempel til natur eller solceller, så vil den i højere grad blive brugt som landbrugsjord,« siger Andreas Lund Jørgensen.

Oven i støtten lægges der så ifølge Concito i treparten op til at bruge 3,9 milliarder kroner årligt til grøn omstilling af landbruget i form af pyrolyse, udtagning af lavbundslande og skovrejsning. I alt er det ambitionen, at 140.000 hektar lavbundsland skal tages ud og 250.000 hektar skov skal rejses.

Støtten til biogas er ikke regnet med, hvilket man ifølge Torsten Hasforth godt kunne argumentere for, da det også er en støtte, som giver landmændene en merværdi af deres produkter. Tog man den med, ville beløbet stige med omkring tre milliarder.

Ekstraregning for postevand

Økonomerne er ikke de eneste, der kritiserer, at treparten lægger op til at betale landbruget for at omstille sig. I sidste måned kritiserede Danva, de danske vandværkers interesseorganisation, at aftalen vil sende jordpriserne i vejret og gøre det dyrere for dem at opkøbe den landbrugsjord, der skal tages ud af drift for at sikre drikkevandet mod nitrat og pesticider.

Vi bruger allerede et stort beløb på at fastholde den nuværende landbrugsproduktion, og samtidig lægger vi så op til at bruge milliarder på at få landmændene til at skrue ned for produktionen

Torsten Hasforth
cheføkonom i Concito

Vandværkerne frygter, at forbrugerne kan ende med en regning på helt op mod 30 milliarder kroner. Miljøminister Magnus Heunicke (S) udtalte i den forbindelse, at ministeriets beregninger kom frem til et langt lavere beløb, fordi en del af drikkevandsproblemet vil blive løst med blandt andet skovrejsning, som statskassen tager regningen for. Men han anerkender, at der også kommer til at ligge en ekstra regning hos forbrugerne på mellem 75 og 100 kroner per husstand om året.

Blandt både eksperter og grønne organisationer er der generel tvivl om, hvorvidt 'piskene' i trepartsaftalen er stærke nok til at sikre, at Danmark når de grønne mål, som aftalen lover os.

Det er aftalens to reguleringsmekanismer, CO₂-afgiften og kvælstofindsatsen, de taler om. Mekanismer, som hver især kan hjælpe med at dæmpe jordprisstigningerne og gøre omstillingen nemmere set fra et samfundsperspektiv.

»Jeg kan godt lide arkitekturen i trepartsaftalen, men jeg synes, at der er noget skævt ved balancen, når det ender med, at en aftale, der skulle regulere udledning af kvælstof og CO₂, ender med at få jordpriserne til at stige markant. Så har man givet for meget gulerod,« siger Andreas Lund Jørgensen.

CO₂-afgiften i aftalen er blevet kritiseret for at blive indfaset for sent og at være for lav til at presse på en reel omstilling væk fra den animalske produktion. Landbruget skal først om fem år – i 2030 – begynde at betale for den CO₂, de udleder. I første omgang et beløb på 300 kroner for hvert udledt ton CO₂, som skal stige til 750 kroner frem mod 2035.

Miljøøkonomisk vismand Lars Gårn Hansen er enig i, at CO₂-afgiften kunne være kommet hurtigere. Men det er ikke den del af aftalen, han er mest bekymret over.

»Når man ser på det, så er CO₂-afgiften det mest konkrete. Hvor man derimod ender med udledningen af kvælstof, kan jeg ikke gennemskue, fordi det står uklart. Man siger i aftalen, at man vil sikre, at man når målene – og det skal man jo sådan set også i henhold til EU-direktiverne – men det er ikke tydeligt i aftalen, hvordan det skal ske,« siger han med henvisning til, at danske vandmiljøer i 2027 ifølge EU's vandrammedirektiv skal være i god økologisk tilstand.

Både Torsten Hasforth og Andreas Lund Jørgensen er også bekymrede for, om incitamenterne i aftalen er stærke nok til at få udtaget de store arealer, og for uklarhederne om, hvordan og hvor meget man vil regulere kvælstofudledningerne.

»Hvis det er en bekymring, om vi når målene, så kan man sige, at der er to knapper at skrue på. Man kan enten give flere tilskud eller lave en hårdere regulering – altså skrue på CO2-afgiften eller stramme kvælstofregulering, så man gør det sværere at producere de steder, hvor vi som samfund har en stor interesse i at få taget jorden ud,« siger Andreas Lund Jørgensen.

Landbrug & Fødevarer svarer skriftligt på kritikken. De afviser det som en »misforståelse«, at udtagning af landbrugsjord i sig selv vil føre til stigende jordpriser uden dog at give en forklaring på, hvorfor de er uenige med økonomerne i det.

På spørgsmålet om, hvorvidt landbruget er villig til at acceptere hårdere regulering af kvælstof- og CO2-udledning, hvis det viser sig, at trepartsaftalen ikke er tilstrækkelig, svarer områdedirektør Martin Kristian Brauer.

»Trepartsaftalen er en historisk aftale, der er epokegørende for Danmarks klimaindsats og for vores fælles natur. Den sætter rammerne for en robust fødevarerproduktion, samtidig med at de ambitiøse målsætninger for klima, natur og miljø kan indfries. Det er med aftalen nøje specificeret, under hvilke forudsætninger målene skal indfries, og hvilke handlemuligheder der er, hvis målsætningerne ikke bliver indfriet. Det står Landbrug & Fødevarer fuldt bag.«

Jeppe Bruus, minister for Grøn Trepert, skriver i et svar på kritikken, at opgaven med at omlægge et så stort areal bliver »stor og kompliceret« at gennemføre.

»Det er selvfølgelig ikke gratis at omlægge så store arealer til natur, men det er nødvendigt, når vi skal give naturen mere plads og nedbringe kvælstofudledningerne fra landbruget, så vi kan få fiskene tilbage i vores fjorde,« skriver han.